

turis quin aliquo modo sub objecto suo Deum comprehendat : ergo de scientia Adæ, cum fuerit valde perfecta, idem necessario dicendum est. Consequenter tamen addendum est, Deum non fuisse comprehensum sub hac scientia, nisi quatenus ex creaturis visibilibus cognosci potest. Probatur, quia scientia humana, quæ per lumen naturale intellectus comparari potest, non aliter attingit DEUM ; sed scientia infusa Adæ fuit ejusdem speciei cum acquisita : ergo non aliter attingebat Deum. Præterea dictum est, Adam non cognovisse per hanc scientiam, nisi per conversionem ad phantasmata : ergo, cum Adam de Deo cogitabat per hanc scientiam, etiam convertebatur ad phantasmata : ergo non cognoscebat illum, nisi quatenus potest aliquo modo ex rebus sensibilibus cognosci, quia de his tantum rebus dantur in nobis phantasmata. Unde a fortiori concluditur non habuisse Adam in hac scientia speciem intelligibilem, quæ Deum ipsum directe representaret, quia talis species licet esset possibilis, non esset per accidens, sed per se infusa : diximus autem totam hanc scientiam Adæ fuisse tantum per accidens infusam. Item neque Angelorum, neque ipsius materialis substantiæ proprias species accepit, quia per sensus non abstrahuntur : ergo multo minus habuit speciem Dei. Contrarium tamen solet tribui Scoto, in 2, distin. 3, quæst. 9, sed ibi tantum de Angelis loquitur. Et licet obiter dicat hominem in statu innocentiae habere potuisse notitiam Dei aliquo modo distinctam, tamen statim addit, Angelum potuisse habere perfectiorem. Sed quidquid ipse senserit supra ostendimus, illam sententiam esse falsam, et impossibilem etiam in Angelis : ergo multo magis in homine.

17. D. Thomas objicitur.—Objicit fortasse aliquis doctrinam D. Thomæ, d. quæst. 93, artic. 1, ubi postquam dixit, Adamum in statu innocentiae non vidisse Deum per essentiam, subdit, cognovisse Deum altiori cognitione, quam nos cognoscamus, ac subinde habuisse cognitionem medium inter cognitionem nostram et beatorum. Unde videtur sentire, scientiam hanc, quam Adam de Deo habuit, fuisse alterius rationis, quam scientia nostra, et ab omni illa, quæ de Deo potest ab homine rationaliter acquiri. Et statim difficitur.

namque acquiri. Et statim differentiam assignare videtur, quia homo tantum per effectus sensibiles, Adam vero per intelligibiles Deum contemplabatur, quia cum esset creatus rectus, non impeditur (ait D. Thomas) per res exteriores a clara, et firma contemplatione intel-

*ligibilium effectuum, quos ex irradiatione pri-
mæ veritatis percipiebat.* Considerandum ta-
men est aliud esse loqui absolute de cognitione
Adæ : aliud vero de cognitione particulari per
hanc scientiam per accidens infusam, vel etiam
per cognitionem simpliciter naturalem. D.
Thomas ergo in illo articulo abstracte loqui-
tur de cognitione sive naturali, sive gratuita,
ut in fine corporis aperte declarat. Deinde
comparatio inter scientiam Adæ, et nostram
de Deo fieri potest, vel in perfectione essentiali,
vel tantum in accidentalı.

18. *Respondetur jam ad objectionem ex D. Thoma.*—Dico ergo cognitionem, quam Adam habuit de Deo scientiam infusam per accidens, non fuisse essentialiter perfectiorem, quam sit nostra cognitio naturalis Dei in praesenti statu. Hoc probant rationes factae. Probabile autem est excessisse in perfectionibus accidentalibus, et praesertim in actuali consideratione, quia primus homo in sua creatione non habebat illa impedimenta, quae ad contemplandum plane Deum nos habemus. Differentia autem illa de cognitione per effectus sensibiles, vel intelligibiles fortasse magis habet locum in cognitione supernaturali, de qua posse dicemus, nunc enim tantum de naturali tractamus. Et in hac non video, per quos effectus intelligibiles potuerit Adam, magis quam nos Deum cognoscere, quia vel illi sunt Angeli, et illos fere tam imperfecte cognoscebat Adam, sicut nos, ut statim dicam. Vel sunt anima ipsa cum actibus ejus, quos ipsi in nobis experimur, et ex iis etiam nos possumus cognoscere Deum, et praeterea quaecumque sint ista intelligibilia, non possumus ad illa pervenire, nisi per sensibilia, nec illa concepire, nisi cum connexione ad phantasmata, quam imperfectionem etiam in primo statu Adam habuit. Igitur solum potuit excedere nos in hac cognitione quoad accidentalem perfectionem, quia et propter animi tranquillitatem magis poterat attendere ad haec intelligibilia naturalia contemplanda, cum ordine ad Deum: et propter habitum, et species infusas valde perfectas etiam ipsos actus, per quos cognoscitur Deus, perfectius cognoscebat, quae tota differentia respectu cognitionis Dei accidentalis est.

40. Secundo loco videndum an dicta scientia complectatur in suo objecto Angelos. — Partis negantis argumentum. — Assertio quinta affirmans probatur. — Tertio loco posuimus Angelos in latitudine hujus objecti, quod videri potest dubium, quia licet An-

geli in natura propinquiores homini sint, quam Deus, in cognitione magis ab illo distant, quia tam ipse homo, quam aliæ res universi non ita ab Angelis sicut a Deo pendent. Nihilominus tamen verisimile est etiam Angelos fuisse comprehensos sub hac scientia Adæ. Probatur primo, quia philosophi Gentiles sine revelatione, aliquam notitiam Angelorum haberunt per scientiam acquisitam, et inventionem : ergo comprehenduntur Angeli aliquo modo sub adæquo objecto humanæ scientiæ acquisitæ : sed quidquid naturaliter cognosci potest ab homine, perfectius fuit cognitum ab Adamo per scientiam infusam : ergo illa etiam extensa fuit ad Angelos. Dices, philosophos non habuisse notitiam Angelorum per solam inventionem ex effectibus, sed per traditionem aliquam humanam. Vel si ex effectibus aliquid intellexerunt, illi non fuerunt effectus mere naturales, sed liberi, et extraordinarii a bonis, vel frequentius a malis Angelis facti, quorum cognitio nec in Adam fuit, nec ad naturalem hominis cognitionem per se pertinet. Respondetur, Aristotelem ex motibus cœlorum cognovisse intelligentias motrices eorum, et inde etiam in aliquam cognitionem plurium substantiarum separatarum supra cœlum habitantium pervenisse, ut ex 8. Physicor., et ex 12. Metaphysicæ, et ex 1. de Cœlo colligitur, et notavit Eugubius, libr. 4. de peren. Philos., cap. 2, unde quod de traditione dicitur, magis incertum est : quod si aliqua fuit, videtur quidem emanasse ex prædictis sensibilius effectibus, qui virtute daemonum, vel aliorum spirituum fiunt, et per quamdam experientiam, ubique, et semper innotuisse hominibus videntur. Sed hie etiam modus cognitionis fuit possibilis per scientiam infusam primorum hominum. Unde existimo quando serpens tentavit Eam, per hanc scientiam intelligere potuisse eum, qui loquebatur non fuisse verum animal irrationale, sed fuisse aliquem spiritum separatum, qui illo corpore sub illa figura ad secum loquendum utebatur.

20. *Quomodo dicta scientia attingebat Angelos.*—Ut autem hoc magis declaretur, addimus,

vel species Angeli primo homini communicata non est, quia, ut diximus, cognoscebat cum dependentia a phantasmatisbus, quam anima separata non habet. Solum ergo per effectus, et per species rerum materialium, et maxime per cognitionem animæ suæ, potuit Adam secundum hanc scientiam Angelos cognoscere. Ulterius vero animadverti potest, duo posse de Angelis naturaliter cognosci, scilicet, vel esse possibles, vel esse factos. Primum istorum poterat per hanc scientiam cognosci cum evidencia quadam et certitudine naturali, quamvis confuso quadam et imperfecto modo, quantum ad modum concipiendi Angelorum essentiam et naturam possibilem. Declaratur prior pars, quia quod Angelus sit possibilis non pendet ex libera voluntate Dei, sed est necessarium ex vi omnipotentiae ejus cum non repugnantia ex parte talis objecti: sed Adam ex effectibus Dei cognoscebat evidenter omnipotentiam ejus, ut ex dictis patet, et poterat etiam cognoscere non repugnantiam ex parte spiritualium substantiarum, nam hanc sufficienter ostendit ipsa anima rationalis, ut supra in principio hujus operis deductum est. Imo videtur illa non repugnantia per se nota ex terminis, supposita cognitione Dei, qui est suprema substantia spiritualis completa, quia non est, unde repugnet, dari aliquam participationem ejus, quæ in eodem gradu completa substantia sit. Secundum autem, scilicet has substantias esse, pendet ex voluntate Dei libera, et ideo naturaliter minus notum est hominibus, et fuit etiam primo homini. Nihilominus tamen magna probabilitate, et vehementi conjectura id assequi potuit multo perfectius, quam philosophi naturales id cognoverunt. Utraque tamen cognitio erat per conceptus universales, quia Angeli utroque modo ex vi effectuum solum concipiuntur sub ratione substantiæ spiritualis, intellectualis et creatæ, ac completabæ, et independentis a corpore in sua cognitione, sicut etiam in esse, et in eo gradu cognoscitur esse, vel posset esse multitudinem et varietatem, quæ omnia confusa et universalia sunt. Neque ex vi hujus scientiæ habuit Adam principia, per se, quæ in cognitionem magis propriam, aut distinctam

20. *Quomodo dicta scientia attingebat Angelos.*—Ut autem hoc magis declaretur, addimus, Angelos non ita fuisse sub hac scientia Adæ comprehensos, ut directe et per proprias species illos potuerit Adam cognoscere, quia hujusmodi species non sunt connaturales homini, quia non possunt per sensus acquiri. Unde licet fortasse anima separata talium specierum capax sit, et directe ac proprio conceptu Angelos cognoscere possit, nihilominus talis cognitio,

humana: inde ergo optime sequitur, actus intelligendi, quos Adam per hanc scientiam habere potuit, ejusdem speciei fuisse cum actibus, quos nos exercemus. Quia actus proportionati sunt habitibus et speciebus, a quibus procedunt: et similiter actus procedentes ab habitibus ejusdem speciei sunt cum actibus præcedentibus, qui habitus efficiunt, vel efficere possunt. Nihilominus tamen in modo, seu perfectione accidentalii usus illius scientiæ, et actus ejus multis rationibus cæterorum hominum actus exceedere potuerunt. Primo propter excellentiæ ingenii, quam in Adamo fuisse diximus. Secundo propter optimum corporis temperamento et magnam perfectionem internorum et externorum sensuum, quæ ad munus intelligendi multum juvat. Tertio, quia verisimile est, species, et phantasmata a Deo infusa fuisse perfectissima et subtilissima intra naturalem ordinem, et habitum ipsius scientiæ fuisse valde intensem. Denique habuit Adam in illo statu, ut infra dicemus, quamdam naturæ integratatem per subordinationem appetitus inferioris ad superiorem, quæ omnem animæ perturbationem et involuntariam distractiōnem auferebat: quæ animi compositio ad perfectam intelligentiam et considerationem multum juvat. Igitur ex his principiis et circumstantiis facile intelligitur, actus hujus scientiæ fuisse longe majoris perfectionis, quam in cæteris hominibus esse soleant.

22. *An illa Adami scientia fuerit discursiva.*
— *De discursu per successionem responsio ex Ariminensi.* — Dubitari vero potest, utrum in cognitione per hanc scientiam Adam fuerit unus discursu, et illo indiguerit. Est autem duplex discursus, unus tantum successivus, alius causalis, seu illativus, ut in lib. 2, de Angelis, cap. 33, explicuimus, et de utroque interrogari potest. Nam de primo invenio Gregorium, in 2, d. 11, quest. 1, art. 1, circa primam conclusionem dicentem hominem in statu innocentiae et naturalis integratatis simul potuisse uti omnibus speciebus quas in mente habebat, atque ita potuisse simul actu intelligere omnia, quæ habitu sciebat. Ex quo recte sequitur non indiguisse discursu successivo, per quem non omnia simul sed successive cognoscuntur. Fundamentum Gregorii est, quia nunc tarditas et successio cognitionis nostra provenit ex corpore corruptibili, quod aggravat animam: sed in Adam non erat hoc impedimentum, nam ex peccato ortum est, ut sentit Augustinus 4, Genes., ad litter., cap. 32 et 15, de Trinitate, cap. 24, ergo potuit Adam absque

impedimento corporis omnia simul contemplari, quæ sciebat.

23. *Improbatur responsio.* — Hæc vero sententia parum vel nihil probabilitatis habet, ut recte notavit Capreolus, in 2, d. 3, quest. 2, art. 3, ad 2, cont. 9 concl. et ad 4, Gregorii, cont. eamdem. Idemque habet Major in eadem dict. quest. 5, § *Propter ista*, qui tamen addit, potuisse Adam ante peccatum habere plures notitias simul, quam post peccatum quod est verisimile, propter circumstantias illius status supra ponderatas. Quod autem non potuerit simul habere omnes actus, ad quos habebat species, satis evidens est; quia neque Angeli hoc possunt, ut supra ostendimus. Unde constat hanc impotentiam in nobis non provenire ex corporis corruptibilitate et defatigatione, sed ex intrinseca limitatione intellectus humani, qui pluribus intentus minor est in singulari. Cujus etiam signum est, quia in initio cogitationis, prius quam sensus defatigentur: experimur eamdem difficultatem in attentione ad res varias simul, et per diversos actus, seu per modum plurium. Et ita possunt accommodari cetera, quæ in simili puncto de Angelis diximus in proprio tract., lib. 2, cap. 37.

24. *Ad Augustinum allatum in fine n. 22.* — Neque contra hoc obstant, quæ ex Augustino Gregorius adducit, nam in priori loco Genesis non tractat de scientia Adæ, sed de nostra, nec de usu scientiæ infusæ, sed de illa scientia rerum, quam per sensus acquirimus, de qua manifestum est tardius et difficilior, et magna temporis mora fieri propter corpus corruptibile, quod aggravat animam. Unde non fit in statu innocentiae nullam fuisse necessariam temporis moram ad cogitandum de rebus omnibus, et multo magis ad consequendam illarum scientiam, si denuo filiis Adæ per proprios actus acquirenda esset. Sed hoc labore sic acquirendi scientiam non indiguit Adam, et in hoc sensu videtur loqui Augustinus in alio loco de Trinitate cum dicit: *Quod homines non laborarent in intelligendo* (utique inquirendo) *naturam mentis humanae, et vix ad certum aliquid pervenirent, nisi pœnalibus tenebris involuti, et onerati corpore corruptibili, quod aggravat animam.* Addi etiam potest nunc impediri sæpe hominem corpore corruptibili non solum ne simul possit multa cogitare, verum etiam ut nec de una re possit libere considerare, quod impedimentum in statu innocentiae non ita pateretur.

25. *De discursu per causalitatem quid significet D. Thomas.* — Arguitur tamen contra ci-

tata verba diri Thomæ. — Circa discursum vero proprium et argumentativum invenio D. Thomam, in dict. quest. 94, art. 1, ad 3, significantem, primum hominem non cognovisse Deum naturali scientia per demonstrationem ex aliquo effectu, nec indiguisse discursu, sicut nobis est necessarius. Hæc vero sententia simpliciter, et ut sonat intellecta, difficultis est. Quia necessitas discursus non provenit ex corporis corruptibilitate sed vel ex sola intrinseca limitatione intellectus hominis, vel ex dependencia a phantasmatisbus: sed Adam in statu innocentiae, et habebat eamdem limitationem intellectus, et dependebat a phantasmatisbus: ergo eamdem difficultatem discurrendi habebat. Item Adam intelligebat componendo et dividendo: ergo etiam discurrendo. Antecedens probatur, quia necessitas compositionis in nostro intellectu, provenit ex limitatione singularium specierum, sed species Adæ erant ejusdem rationis: ut ostendimus: ergo etiam modus cognoscendi componendo et dividendo. Consequens vero clara est, quia eadem vel major ratio in compositione per discursum inventur. Ad D. Thomam ergo dicimus, ipsum in aliis locis docuisse, ad proprium discursum necessariam esse temporis successionem, ut patet, cap. 1 part., quest. 58, art. 3 et 4, et supra etiam adnotavimus. In hoc ergo loco videtur excludere ab Adamo discursum in hoc rigore sumptum, præsertim cum Deum ex effectibus cognoscere. Quod est probabile, quia cum Adam jam haberet species rerum et habitum perfectum, et alias contemplari posset effectum, verbi gratia, seipsum, et Deum per modum unius: simul poterat effectum, et Deum ex effectu cognoscere. Nihilominus tamen non erat illa cognitio sine discursu, quatenus in rigore sine temporis successione per illationem et efficaciam unius actus ex alio subsistere potest.

26. *De habituali scientia, quod non fuerit simplex qualitas.* — Ultimo dicendum est de perfectione hujus scientiæ, quantum ad habitum, de quo interrogari potest, an fuerit adeo perfectus, ut in una simplici qualitate omnes scientias contineret. Sed hoc nihil habet dubitationis, suppositis, quæ diximus. Nam cum illa scientia fuerit tantum per accidentis infusa, necessarium fuit tot habitus specie distinctos in ea fuisse multiplicatos, quot ab hominibus acquiruntur, seu acquiri possunt, quia non possunt plures habitus specie distincti in uno contineri, nisi ille esset altioris ordinis, inferiores eminenter potius, quam formaliter com-

pletebant. Fuerunt ergo in illa scientia habitus primorum principiorum (si in nobis acquisitus aliquis est, et ab intellectu distinctus) et habitus Metaphysicæ, seu sapientiæ, et habitus philosophiæ, ac mathematicæ cum omnibus speciebus suis, et præterea prudentiæ, et artis illi statui convenientis, qui fuerunt valde perfecti quoad extensionem ut diximus, atque etiam quoad intensionem convenientem illi statui, quamvis certum gradum definire solus Deus potuerit. Quo circa quando de illis habitibus tanquam de una scientia loquimur, et nomine *scientiæ* late utimur prout virtutem intellectualem significat, et unitatem non simplicem, sed collectivam plurium habituum intelligimus.

27. *An primi parentes in hac scientia proficerent potuerint quasi extensive.* — *Responsio D. Thomæ explicatur.* — Unde facile expeditur questio, utrum primi homines in hac naturali scientia proficerent potuerint? Quam etiam attingit divus Thomas, in dict. art. 3, ad 3, et respondet non potuisse proficer quoad numerum scitorum, potuisse tamen quoad modum sciendi. Nam quia humana scientia naturas universales contemplatur, et de omnibus illis, quæ naturaliter ab homine cognosci possunt, Adam habuit infusam scientiam, merito dicit quoad numerum scitorum non potuisse in illa proficer. Quia vero non cognoscebat per species infusas omnia singularia, ideo quoad species illorum crescere in perfectione scientiæ potuit. Et ita quoad hoc munus non erat otiosus intellectus agens in illo statu, nam poterat singularum rerum species intelligibiles efficere, ut nos credimus. Atque hinc etiam potuit Adam experientiam acquirere, seu experimentalem scientiam acquirendo proficer, sicut etiam de Christo concedunt, etiam qui opinantur, illum habuisse scientiam per accidens infusam. Atque ita de Adamo sentiunt D. Thomas supra, et Bonaventura, dicta distinct. 23, art. 2, quest. 1, et ibi Richardus, Aegidius et Chartusius, et Alexander Alensis, 2 p., q. 92, membr. 1, et membr. 2, art. 3, et videri possunt, quæ in simili a nobis dicta sunt in 1 tom., 3 part., disputat. 30, sect. 2.

28. *An proficerent potuerint intensive.* — Hæc autem omnia procedunt de perfectione quasi extensiva, dubitari autem ulterius potest de intensiva: nam quod in illa proficer potuerit, significant Bonaventura, Alensis et Aegidius dum dicunt, potuisse proficer Adam non quoad novum habitum, sed quantum ad maiorem, seu perfectiorem habitum faciendi,

nam illa major perfectio non videtur esse potuisse, nisi intensiva. Unde addit Bonaventura quod proficere poterat quantum ad majorem habilitationem, quia ex frequenti consideratione fieret promptior, et paratior ad judicandum de rebus, quarum cognitionem per habitum innatum habebat. Sed in contrarium est, quia habitus non intenditur nisi per intensiores actus, sed habitus infusi Adæ fuerunt valde intensi, ut diximus: ergo difficile, creditu est, habuisse Adam actus intensiores ipsis habitibus: ergo etiam est difficile creditu profecisse in illa scientia quoad habitus intensionem. Hæc ergo pars satis probabilis est, quamvis incerta. Unde si aliqua major facilitas adjungebatur Adæ ex usu talis scientiae, addi poterat ex coniunctione, et usu experimentalis cognitionis, sine nova habituum intensione.

29. *Adami ne an Salomonis scientia major.* — *Posterioris affirmat Abulensis ex 3, Reg. 3 et 4.* — *Prius tamen probabilius.* — Tandem solet hic fieri comparatio inter hanc scientiam Adæ, et similem Salomoni infusam, ultra fuerit perfectior. Nam Abulensis, lib. 3, Regum., cap. 3, quest. 7, præfert scientiam Salomonis propter verba illa cap. 3: *Dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* Et illa cap. 4: *Præcedebat sapientia Salomonis, sapientiam omnium orientalium et Egyptiorum, et erat sapientior cunctis hominibus.* Nihilominus probabilius est, in hac naturali scientia Adamum majorem perfectionem consecutum fuisse Salomone. Quia in Adamo fuit tanquam in capite et magistro totius posteritatis, præsertim in his, quæ ad naturam pertinent. Item, quia illi erat magis necessaria, ut constat. Item quia verisimile est excessisse Adam in perfectione intellectus et ingenii cui scientia proportionatur, et ita in hoc punto consentiunt ex nostris Benedictus Pereira, lib. 5, in Gen., et Valentius, 1 tom., disp. 7, quest. 1, punto 1, et Pineda, lib. 3, de rebus Salom., cap. 10.

30. *Ad loca Scripturæ pro Abulense.* — Nec verba Scripturæ obstant, quia non fuit in eis comparatio ad omnes omnino homines nec in omni genere sapientiæ. Imo in posteriori loco solum videtur fieri comparatio ad omnes homines, qui tunc erant sapientia illustres: vel quos fama sapientissimos prædicabat. In altero vero fit comparatio ad omnes homines, qui via humana, et ordinaria sapientiam consecuti sunt, et praeterea recte dici potuit, nullum fuisse similem Salomoni in sapientia, quia for-

tasse nullus homo purus habuit tantam perfectionem simul in utraque scientia speculativa, et practica naturali, et morali, seu civili, et pertinente ad reipublicæ gubernationem. Nam fortasse in hac posteriori parte Salomon superavit Adamum, ejus statu tam necessaria non erat illa practica scientia, seu prudenter civilis, sicut fuit Salomoni, et ideo ipse hanc præcipue a Deo postulasse videtur, illamque accepit perfectissimam, et ad majorem liberalitatem ostendendam, addidit ei Deus naturalem scientiam satis perfectam. In hac vero dicimus excelluisse Adamum, quia ejus statu erat magis opportuna, simulque accepit aliam satis perfectam, suo tamen statu sufficientem et convenientem, ideoque non est inconveniens, quod in ea æqualis Salomoni non fuerit. De Christo autem Domino nihil dicere oportet, quia propter dignitatem personæ in omni scientia, et perfectione omnes superavit.

CAPUT X.

UTRUM ADAM ANTE PECCATUM TAM PFRFECTAM COGNITIONEM HABUERIT UT DECIPI IN NATURALIBUS NON POTUERIT.

1. *Exponitur sensus questionis.* — *Prima opinio.* — Ad perfectionem consummatam intellectus non satis est, cognoscere verum, sed etiam falsum vitare necessarium est, quia bonum ex integra causa consurgit, et ideo explicata perfectione, quam in naturalibus Adam habuit circa cognitionem veritatis, videndum superest, an habuerit etiam alteram partem vitandi falsitatem in eodem ordine naturalis cognitionis. Sub naturali autem cognitione comprehendimus omnem illam, quæ per lumen, et vires naturales intellectus haberi potest, etiamsi non sit de rebus necessariis, vel universalibus. In hoc ergo puncto prima opinio est, potuisse hominem ante peccatum habere judicium falsum circa rem aliquam sibi non evidenter. Hanc opinionem refert Bonaventura, in 2, dist. 23, art. 2, quest. 2, et censem, esse satis probabilem, quamvis illi non adhæreat. Illam tamen sic declarat, ut illud judicium ex parte objecti esse non potuerit in materia scibili ab homine, sed in materia opinabili, et ex parte modi non fuisset futurum per firmam adhæsionem, ac credulitatem, sed per aliqualem, ut ait, aestimationem; quia prior modus est nimis imperfectus, et imprudens, et ex quadam animi immoderatione procedit, habendo incerta pro certis, et ideo re-

pugnabat homini ante peccatum. Posterior autem modus non videtur repugnasse.

2. *Suadetur primo.* — Unde probatur primo, quia Adam per scientiam naturalem sibi infusam non cognosebat omnia evidenter, præsertim contingentia futura, vel aliqua etiam existentia, vel in cordibus occulta, vel loco absentia: sed non solum de prioribus, sed etiam de posterioribus judicium aliquod proferre poterat: ergo poterat in eo interdum falli. Probatur minor, quia ea, quæ non evidenter cognoscuntur, signis et conjecturis fiunt valde verisimilia, et interdum est homini necessarium ad aliquid agendum prudenti, vel debito modo, judicium aliquod circa res hujusmodi proferre, sicut nunc quilibet prudens facit: ergo idem potuit facere Adam. Probatur consequentia quia in illo actu nulla est imprudentia, nec proprius defectus, cum sit modus operandi tali naturæ accommodatus, et moraliter necessarius: unde (ut Bonaventura supra indicat) nomen deceptionis, aut erroris non meretur. Quocirca non solum in practicis et particularibus, sed etiam in speculativis potuit homo in illo statu esse capax opinionis, quia rerum essentias, et proprietates nec prout in re sunt, nec semper evidenter cognosceret, sed multa probabiliter vel de proprietatibus, vel de distinctionibus rerum conjectare posset: ergo etiam posset de illis judicium opinativum proferre: ergo et interdum falli, quia hoc judicium falsitati expositum est. Secundo principaliter arguitur, quia de facto Eva decepta est a serpente, ut ipsa confessa est, dicens, Genes. 3: *Serpens decepit me.* Imo et Adam fuisse deceptum existimando non fuisse futurum gravem lapsum, sic de cibo vetito comedere, ne uxori repugnaret, aut displiceret, Augustinus significat, lib. 14, de Civ., c. 41, et lib. 14, Gen. ad litt., cap. ult., et sequitur Magister, in 2, d. 22. Potest enim exemplo confirmari, nam Beatissima Virgo decepta est, existimans fuisse filium in comitatu, ut dicitur Luc. 2. Quid ergo mirum, quod Adam, et Eva decipi potuerint.

3. *Secunda opinio verior, et communior.* — *Probatur primo ex Augustino.* — Nihilominus contraria sententia communis est, eam tenet D. Thomas, 1 part., quest. 94, art. 4, et q. 48, de Verit. 6, et in 2, d. 23, quest. 2, art. 3, et Bonaventura ibidem, ut retuli, et Durandus, quest. 3, et videtur fuisse sententia D. Augustini, lib. 3, de lib. Arb., cap. 18, dicentis: *Approbare falsa pro veris, ut errat invitus, non est natura instituti hominis, sed pœna*

damnati. Et 4 lib., retract., cap. 9, confirmat ignorantiam, et difficultatem esse pœnas primi peccati; nulla autem est deterior ignorantia, quam error, et in Enchiridio, cap. 16, et sequentibus ex professo probat, quemcumque errorem etiam in materia levissima inter mala hujus vitæ deputandum esse, et ad quædam miseriam pertinere, ut in cap. 21, dicit. At vero lib. 14, de Civit., cap. 10, dicit, non interveniente peccato nullum malum potuisse in primis hominibus inveniri; ac denique, lib. 11, Gen. ad litt., c. 30, dicit, non fuisse Eam a serpente decipienda, nisi jam per superbiam peccasset, in quo supponit, ante peccatum decipi non potuisse. Atque hæc sententia vera est; et tenenda, quam communiter moderni etiam theologi defendunt.

4. *Probatur secundo.* — Ut autem rationem illius explicemus, oportet supponere, Deum non creasse hominem in puris naturalibus (ut vocant), nec solum cum illis perfectionibus, quæ homini in hoc statu vitæ connaturales sunt, et simpliciter loquendo potestatem naturalem hominis non excedunt, ut sunt scientiae per accidens infusæ, de quibus in prædicti capite locuti sumus, sed etiam addidisse illi plures perfectiones, ratione quarum dicitur illum creasse in statu naturæ integræ, vel originalis justitie. Qui status ex multis donis consurgit, quæ paulatim enumeraturi sumus, et ex illorum cognitione et probatione, certa etiam illius status intelligentia pendet. Unum ergo ex his donis fuit immunitas ab omni errore, seu deceptione. Nam, hic effectus revera superat naturalem virtutem et conditionem hominis in pura natura existentis, ut probant rationes dubitandi in principio propositæ. Quin potius theologi de Gratia Dei tractantes, communiter docent, hominem in pura natura conditum, et suis viribus relictum non posse non decipi aliquando non solum in practica, sed etiam in speculativa cognitione. Quod censeo verum etiam de homine, cui naturales scientiae fuerint per accidens infusæ, si postea solis naturalibus viribus illis uti, et de omnibus rebus occurrentibus suo arbitrio judicare permittatur. Et ratio est jam tacta, quia in ipsismet rebus, seu materiis scientiarum naturalium multa sunt, quæ per solum naturale lumen non demonstrantur evidenter, et in illis judicium est opinativum de se expositum falsitati, unde fieri non potest, ut qui sepius hoc modo judicat, interdum non decipiatur: et idem clarius constat in contingentibus, et singularibus factis occurrentibus. Nec